

FAMILIILE MIXTE. CERINȚE ACTUALE DE CATEHIZARE

Drd. Alin Grecu

Biserica dreptmăritoare (ortodoxă), după cuvântul Pr. Stăniloae, reprezintă „unirea a tot ce există, sau e destinată să cuprindă tot ce există: Dumnezeu și creație... în ea e eternul și temporalul... necreatul și creatul ...spiritualul de toate categoriile și materia”¹. Biserica reprezintă, prin urmare, unirea văzutului cu nevăzutul. Iar toată această legătură cu văzutul se fundamentează pe existența omului de „cap al creației”, omul – ființă dihotomică, trup și suflet, ce moștenește afectele firii căzute, dar având posibilitatea în același timp, prin lucrarea iubitoare a Dumnezeului Celui Prea Sfânt, închinat în trei fețe – Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, Unul în Ființă, să devină „fiu al lui Dumnezeu” (Rm. 8, 16) sau „Dumnezeu prin instituire harică” (thesei)². Acest act poartă denumirea generală de *Răscumpărare* sau „mântuire obiectivă” care, raportată la teza subiectivă din acest cadru – mântuirea subiectivă, se constituie din trei direcții sau mijloace, indisolubile sau nedespărțite între ele: lucrarea *Împărătească* sau conducătoare, *Arhierescă* sau sfințitoare și *Proorocească* sau învățătoare. Identificăm în lucrarea învățătoarească un punct tangențial cu subiectul nostru, mijloace de catehizare în familiile mixte în contextul societății contemporane în care trăim. Cum se întâmplă acest lucru și în ce sens?

Biserica Ortodoxă, păstrătoare a întregii Revelații Dumnezeiești, atât naturală dar mai ales supranaturală, învață că modul general de viețuire omenească este acela cuprins în Sf. Scriptură, respectiv prin Sfânta Taină a Căsătoriei, realizată între bărbat și femeie, așa cum ne spune textul de la Fac. 1, 26-27 (de altfel, acest mod de viață era cel mai respectat în societatea poporului israelitean, păstrător fidel al legii mozaice). Sf. Ioan Gură de Aur, în Omiliile sale, dă mărturie despre importanța acestei legături a bărbatului cu femeia: „...Dumnezeu a creat un singur bărbat și o singură femeie, dar nu numai atât, ci și a poruncit ca un singur bărbat să se unească cu o singură femeie. Dacă Dumnezeu ar fi voit ca bărbatul să o lase și să ia alta, ar fi făcut un singur bărbat și mai multe femei”³. Căci

¹ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, Ed. E.I.B.M.B.O.R., vol. al II-lea, București 2003, p. 214.

² Sf. Simeon Noul Teolog, *Imne, Epistole și Capitole, Scrieri III*, Ed. Deisis, Sibiu, 2001, p. 161.

³ Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, Ed. E.I.B.M.B.O.R., București, 1994, p. 717.

numai așa, în unirea unui singur bărbat cu o singură femeie se poate vorbi de plinirea harică din cadrul sfintei taine a cununiei, acțiune ce se răsfrânge direct asupra familiei însăși, în inter-relaționarea acesteia cu Dumnezeu mai întâi și cu semenii din jur mai apoi. În acest plan, omenitatea se află într-un proces ascendent, spre devenirea a ceea ce semnifică în modul cel mai concret – virtual și ontologic – persoana. În momentul când omul părăsește valorile și preceptele care îl orientează direct spre Creatorul Său, omul se depersonalizează (prin *neburnia minții lui*), căzând pradă patimilor și transformându-se în simplu individ, pierzând totodată demnitatea și statutul împăratesc oferit de aceasta. Or, Biserica are cunoștința și experiența unor astfel de realități și se străduiește prin toate mijloacele să le îndrepteze, propovăduind singurul *adevăr* de urmat, după cuvintele Mântuitorului Hristos: „*Eu sunt calea, adevărul și viața*” (In. 14, 6).

Căsătoriile mixte au existat în sânul Bisericii Creștine încă de la întemeierea acesteia, în epoca apostolică – contractări de căsătorie între creștini cu iudei sau păgâni sau cazul convertirii unuia dintre soți. Preferabil ar fi fost să nu avem de rezolvat astfel de problematici, transpunând-o analogiei de odinioară a Sf. Ioan Gură de Aur: „ar fi trebuit să n-avem nevoie de ajutorul Sfințelor Scripturi, ci să avem o viață atât de curată încât Harul Duhului să fi ținut locul Scripturilor în sufletele noastre”⁴. Dar întrucât păcatul a adus răul în locul binelui, și dezbinarea între oameni prin tot soiul de erezii și schisme, tratarea unor astfel de realități a devenit mai mult decât de notorietate.

Biserica a trebuit să ia atitudine vis-a-vis de această realitate socială, psihologică și sufletească. Din punct de vedere canonic, lucrurile sunt cât se poate de clare, începând cu normele stabilite de către Canoanele Apostolice și întărite prin hotărâri ale sinoadelor ecumenice sau locale. Nu se poate aduce în discuție o atitudine care să oscileze în această direcție, întrucât avem temelia canoanelor. Orice disensiuni, neînțelegeri sau alte decizii în acest subiect, în spațiul eclesial, nu pot avea drept cauză decât slaba documentare teologică, necunoaștere, ignoranță sau rea voință a unor slujitori. Trebuie să spunem că nu întotdeauna poziția unor fețe bisericești a concordat perfect cu învățătura bisericii.

În contemporaneitate, odată cu progresul tehnic, cu dezvoltarea unor noi mijloace moderne de călătorie la distanțe mari, ca urmare a contactului tot mai des cu alte culturi și popoare, problema căsătoriilor mixte devine din ce în ce mai prezentă, acordându-i-se importanță prin abordarea însăși la nivel de cod civil. Reținem însă aspectul central care ne preocupă și justificarea lui: „...ce poziție adoptă Biserica Ortodoxă în actualitatea zilelor noastre față de subiectul căsătoriilor mixte în conjunctura relațiilor și dialogurilor ecumeniste și inter-religioase?” Să încercăm un răspuns!

⁴ Sf. Ioan Gură de Aur, *op. cit.*, p. 15.

Două tipuri de căsătorii mixte în Biserica Ortodoxă

Căsătoriile mixte, conform interpretării și expunerii acceptate de Biserica Ortodoxă, nu pot proveni decât în una din situațiile următoare⁵:

convertirea unuia dintre soți la creștinism, celălalt rămânând necreștin dar exprimându-și dorința de a-și continua viața alături de soțul creștin și acceptul comun în acest sens;

se permite unei persoane de credință ortodoxă să încheie căsătorie cu o persoană eterodoxă dacă aceasta din urmă promite sau făgăduiește că va primi Credința Ortodoxă și va consimte îndată cu îndeplinirea fizică a acesteia.

În acest cadru, Biserica a trebuit să-și expună această normă moral-dogmatică întocmai ca pe un dat revelat, luând bine seama la aplicabilitatea ei, atât în ce privește acrivia cât și alinând cu iconomia.

În prima situație, sub raportul credinței deosebite a soților, Sf. Apostol Pavel a dat un răspuns care a rămas cu putere de normă legală: „... dacă un frate are o femeie necredincioasă și ea voiește să viețuiască cu el, să nu o lase. Și o femeie, dacă are un bărbat necredincios și el binevoiește să locuiască cu ea, să nu-și lase bărbatul. Căci bărbatul necredincios se sfințește prin femeia credincioasă, și femeia necredincioasă se sfințește prin bărbatul credincios. Altminteri copiii voștri ar fi necurați, dar acum ei sunt sfinți. Dacă cel necredincios se desparte, să se despartă. În astfel de împrejurare, fratele sau sora nu sunt legați; căci Dumnezeu ne-a chemat spre pace. Căci ce știi tu, femeie, dacă îți vei mântui bărbatul? Sau ce știi tu, bărbate, dacă îți vei mântui femeia?” (I Cor. 7, 12-16); pe acest text se sprijină recunoașterea principală a acestui tip de căsătorie. Această temă a fost reiterată, dată fiind importanța ei, în textul Canonului 72 Trulan⁶. De aici putem trage concluzia că soțul ortodox are obligația morală de a-și crește și educa odraslele în urma unei astfel de căsătorii în credința Bisericii Ortodoxe, așa cum afirmă și Apostolul neamurilor, căci sub învățătura Mântuitorului Iisus Hristos „devin sfinți și copiii rezultați în atare realități”⁷.

Cât privește cea de-a doua situație, Sf. Apostol Pavel s-a pronunțat negativ, interzicând total o astfel de căsătorie: „nu vă înjugați la jug străin cu cei necredincioși, căci ce însoțire are dreptatea cu fărădelegea? Sau ce împărtășire are lumina cu întunericul?” (II Cor. 6, 14). Iar în Constituțiile Apostolicese precizează că „cel care s-a botezat nu mai trebuie să săvârșească nelegiuirile și desfrânările desfrânaților”⁸.

Mai departe vom arăta condiția de fond, dezbătută în nenumărate sinoade sau de către unii Sfinți Părinți, pentru legitimitatea acestei căsătorii pe baza canoanelor:

⁵ Pr. Prof. Nicolae Dură, *Căsătoriile mixte în lumina învățăturii și practicii canonice ortodoxe*, în „Ortodoxia”, nr. 1, ianuarie-martie, 1988, p. 97.

⁶ Arhid. Prof. Dr. Ioan N. Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe, note și comentarii*, ediția a treia îmbunătățită, Sibiu, 2005, p. 161.

⁷ Pr. Prof. Nicolae Dură, *op. cit.*, p. 93.

⁸ Pr. prof. Nicolae Dură, *op. cit.*, p. 93.

Canonul 10 Laodiceea⁹ – „nu se cuvine ca cei ce sunt ai bisericii să împreune cu nevăgare de seamă pe fiii lor cu ereticii prin legătura căsătoriei”.

Canonul 31 Laodiceea¹⁰ – „cu nici un eretic nu se cuvine a încheia căsătorie sau a se da fiii sau fiucele după eretici, ci mai ales a-i lua dacă ar făgădui că se fac creștini”.

Canonul 72 Trulan¹¹ (sau Sinodul V-VI Ecumenic de la Constantinopol din 691-692) – „să nu se îngăduie ca bărbatul ortodox să se lege prin căsătorie cu femeia eretică, nici ca femeia ortodoxă să se unească (prin căsătorie) cu un bărbat eretic, ci de s-ar și vădi că s-a făcut un lucru ca acesta de către vreunul dintre toți, căsătoria (munta) să se socotească fără de tărie, și căsătoria (însoțirea nelegiuită) să se desfacă – căci nu se cade a amesteca cele ce n-au amestecare, niciii oii să se împerecheze cu lupul, și nici părții lui Hristos cu soarta (ceata) păcătoșilor; iar dacă cineva ar călca cele orânduite de noi, să se afurisească.

Iar dacă unii, găsindu-se încă în necredință și neștiind încă numărați în turma ortodocșilor, s-au legat (potrivit) întreolaltă, prin căsătoria legiuită, și apoi unul dintre ei alegând binele a alergat la lumina adevărului, iar celălalt a fost ținut (stăpânit) de legătura sărăcirii, nealegând (nedorind) să vadă (să ia în seamă) razele dumnezeiești – dacă soția cea necredincioasă socotește că este bine (consimte) să viețuiască cu soțul cel credincios, sau, dimpotrivă, cel necredincios cu soția cea credincioasă, să nu fie despărțiți, după dumnezeiescul apostol: căci bărbatul necredincios se sfințește prin femeie și femeia necredincioasă se sfințește prin bărbat (I Cor. 7, 14)”.

Canonul 21 Cartagina¹² – „așisderea s-a hotărât ca copiii clericilor să nu se căsătorească cu păgân sau cu eretic”.

Textul canoanelor prezentate este destul de clar, reprezentând de drept poziția bisericii ortodoxe în privința mariajului mixt. Abaterile de la canoane nu se vor îngădui sub nici o formă, decât numai cu dispensa arhiereului și care să nu trezească nici o îndoială, mai cu seamă în privința abaterii eretice, când, pe bază canonică, poate și are datoria să se opună – a se consulta *Canonul 74 Apostolic* și *Canonul 6 al Sinodului al II-lea Ecumenic*.

După răspunsul 4 canonic al lui Petru Hartofilaxul, căsătoriile, și îndeosebi cele mixte, nu se pot oficia în mănăstiri¹³. Lucrul acesta s-a considerat de bun augur și bine primit în biserică deoarece unii frați de mănăstire sau chiar monahi, mai slabi în credință, se pot sminti.

Biserica Catolică a oscilat în decursul timpului între diferite nuanțe de pronunțare a Dreptului Canonic și Juridic Bisericesc referitor la căsătoriile mixte; în ceea ce privesc relațiile dintre cele două Biserici Creștine putem concludiona: Decretul din 25 martie 1967 emis de Congregația De Propaganda Fide

⁹ Arhid. prof. dr. Ioan N. Floca, *op. cit.*, p. 240.

¹⁰ *Ibidem*, p. 247.

¹¹ *Ibidem*, p. 161.

¹² *Ibidem*, p. 277.

¹³ Petru Hartofilaxul, *Sintagma Ateniană*, vol. V, p. 369, apud. Pr. Prof. Nicolae Dură, *op. cit.*, p. 101.

– „ceremonia religioasă a cununiei între ortodocși și romano-catolici rămâne un subiect al dialogului dintre Bisericile Răsăritene și Bisericile Apusene”¹⁴. O hotărâre de la *Conciliul II Vatican*, cuprinsă în Noul Cod Canonic Romano-Catolic, intrat în vigoare în ianuarie 1983 (can. 1125), prevede¹⁵:

- obligația soțului catolic să facă tot ceea ce-i stă în putință spre a-l converti pe soțul necatolic la credința catolică;

- obligația în scris sau măcar verbală pentru a consimte la botezarea și educarea religioasă catolică a viitorilor copii. Se admite chiar ca „serviciul cununiei să fie oficiat în Biserica Ortodoxă de către un preot ortodox, însă numai dacă acest lucru îl va găsi potrivit episcopul catolic competent”¹⁶.

Bisericile protestante precum și cea Anglicană împreună cu Biserica Veche Catolică¹⁷ (este vorba de catolicii așa ziși „vechi” care nu acceptau prevederile de la Conciliul I Vatican, din anii 1869-1870) „acceptă ca valide căsătoriile oficiate după rânduielile canonice catolice și, de asemenea, au oficiat și oficiază fără nici o dificultate orice căsătorie mixtă între creștinii socotiți botezați valid”¹⁸.

Învățătura dogmatică și canonicitatea față de căsătoriile mixte constituie o importantă temă de discutat la Sfântul și Marele Sinod Ortodox ce se va întruni, după unii în anul 2016, conform unor declarații ca provenind din sfera Patriarhiei Române. Însemnătatea acestui lucru este considerabilă, deoarece privește în mod direct viața persoanei, cu implicații adânci în procesul ascendent duhovnicesc pe scara mântuirii. De aceea este atât de necesară lucrarea de catehizare a familiilor mixte și nu numai. Este un act de responsabilitate care trebuie conștientizat. Căci înlănțuirea cauzală familială înglobează viața noilor oameni, în mic, iar la scară mare întreaga societate. Așa cum spunea Sf. Ioan Hrisostom (Ioan Gură de Aur), cel mai de preț lucru în viața unei familii îl reprezintă educarea copiilor. Pe care „să îi crești” nu pentru cetatea aceasta de aici, pământească, ci pentru cea cerească, unde se vor sălășlui împreună cu Dumnezeu, cu sfinții îngeri și cu toți sfinții care s-au petrecut pe pământ. Și cum să faci aceasta dacă celălalt soț nu numai că nu te ajută, ci nu-ți îngăduie sau te oprează? Aici este imperios necesară conștientizarea lucrării pe care trebuie să o ducă soțul credincios până la capătul puterilor sale, ca nou *propovăduitor* al Evangheliei Domnului.

Din punct de vedere dogmatic, Părintele Dumitru Stăniloae este de părere că nu se poate oficia taina *Sfintei Cununii* între o persoană ortodoxă și o alta eterodoxă (nerecunoscută ca botezată valid), deoarece, din punct de vedere dogmatic, acea persoană nu există ca membru al ecleziei, la care cel ortodox este element constitutiv, parte a trupului ei, a bisericii.

¹⁴ Pr. prof. Nicolae Dură, *op. cit.*, p. 104.

¹⁵ Pr. prof. dr. Nicolae Necula, *Suport de curs de Teologie Pastorală Ortodoxă pentru anul al III-lea Pastorală*, București, 2007, p. 47.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ <http://www.revistateologica.ro/articol.php?r=47&a=3860>.

¹⁸ Pr. prof. dr. Nicolae Necula, *op. cit.*, p. 47.

Dispensa episcopului în scopul oficierei tainei sfinței cununii între o persoană ortodoxă și o alta de altă credință constituie excepție de la normalitatea sau legiuirea canonică. Desigur, că responsabilitatea morală, aparține în totalitate episcopului respectiv, cu excepția faptului când există suspiciunea de greșală, precum am arătat mai înainte.

Căsătoriile mixte reprezintă, așadar, izvoare de probleme delicate în rezolvarea cărora trebuie mult tact pastoral și duhovnicesc spre evitarea tuturor cauzelor reliefate prin sentimente de dispreț, ură sau respingere între soți și cei din jurul lor. Aici este cazul să apelăm nemijlocit, direct, la dragostea creștină, care singură poate tămădui eventuale răni. Însă și aceasta trebuie să-și afle locul alături de libertate și credință.

Conchidem, în mica expunere, prin a spune că îngăduim căsătoria mixtă ca un rău mai mic, în condițiile prezentate anterior, deoarece nu se poate îndeplini acea identitate de ființă între bărbat și femeie de care vorbește Pr. Stăniloae, și pe care soții ar trebui să o conștientizeze și să și-o asume: unirea lor „care se spiritualizează într-o tot mai adâncă comuniune – Taina în Hristos”¹⁹. Această unire nu poate avea loc din moment ce nu sunt împreună în și cu Hristos. Iar într-o altă formulare – „deosebirea de religie (mixto religio) constituie un impediment indispensabil, întrucât între soții de credință deosebită nu se poate niciodată materializa idealul căsătoriei creștine”²⁰.

Bibliografie

Dură, Pr. Prof. Nicolae, *Căsătoriile mixte în lumina învățăturii și practicii canonice ortodoxe*, în O., nr. 1, ianuarie-martie, 1988;

Floca, Arhid. Prof. Dr. Ioan, *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, Sibiu, 2005;

Ioan, Sfântul Gură de Aur, *Omilii la Matei*, scrieri partea a III-a, Ed. E.I.B.M.B.O.R., București, 1994;

Necula, Pr. Prof. Dr. Nicolae, *Suport de curs de Teologie Pastorală Ortodoxă pentru anul al III-lea Pastorală*, București, 2007;

Simeon, Sfântul Noul Teolog, *Imne, Epistole și Capitole*, Scrieri III, Ed. Deisis, Sibiu, 2001;

Stăniloae, Pr. Prof. Dr. Dumitru, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. al II-lea și al III-lea, Ed. E.I.B.M.B.O.R., București, 2003.

<http://www.revistateologica.ro/articol.php?r=47&a=3860>.

¹⁹ Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. al III-lea, Ed. E.I.B.M.B.O.R., București, 2003, p.195.

²⁰ Prof. V. Șesan, *Curs de Drept Bisericesc universal*, Cernăuți, 1942, p. 202, apud. Pr. Prof. Nicolae Dură, *op. cit.*, p. 99.